

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 października 2017 r. w B.

sprawy z odwołania M. R. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 stycznia 2017 r. sygn. akt IV U 1796/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania M. R. (1) kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 222/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. Wydział (...) Umów Międzynarodowych decyzją z 18 października 2016 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), odmówił M. R. (1) prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. 15 lat pracy w szczególnych warunkach, lecz 6 lat, 11 miesięcy i 13 dni takiej pracy.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył M. R. (2), wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu swego stanowiska wskazał, że w okresie od dnia 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach w firmie (...) S.A. w M. na stanowisku mechanika sprzętu ciężkiego takiego jak koparki i spycharki, ciężkie maszyny budowlane i drogowe, a także kierowcy samochodu pogotowia technicznego powyżej 3,5 tony. Wyjaśnił, że wymienione prace wykonywał w terenie, stale i często powyżej 8 godzin dziennie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Decyzją z dnia 24 listopada 2016 r. organ rentowy działając w trybie art. 154 k.p.a. uchylił decyzję z dnia 18 października 2016 r. w części dotyczącej przyczyn odmowy prawa do wcześniejszej emerytury. ZUS sprecyzował, że M. R. (1) jest członkiem OFE i nie złożył wniosku o przekazanie zgromadzonych tam środków za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa. W konsekwencji – odmawiając w dalszym ciągu prawa do emerytury ZUS wskazał ostatecznie, że ubezpieczony nie udokumentował 15 lat pracy w warunkach, lecz 6 lat, 11 miesięcy i 13 dni, oraz przystąpił do OFE, ale nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu państwa.

Od tej decyzji M. R. (1) złożył odwołanie, którego treść zawierała analogiczne argumenty jak w odwołaniu od decyzji z dnia 18 października 2016 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego oddalenia i wniósł o rozpoznanie niniejszej sprawy w trybie art. 219 k.p.c. łącznie ze sprawą z odwołania M. R. (1) od decyzji z dnia 18 października 2016 r.

Postanowieniem z dnia 4 stycznia 2017 r. Sąd Okręgowy połączył do wspólnego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia sprawy z obu odwołań M. R. (1) o sygnaturach akt IV U 1796/16 i IV U 1/17 oraz dalszego ich prowadzenia pod sygn. IV U 1796/16.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 26 stycznia 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu M. R. (1) prawo do emerytury od dnia 18 lipca 2016 r., zaliczając odwołującemu zatrudnienie w szczególnych warunkach, wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy:

1. w okresie od 04 października 1978 r. do 15 września 1985 r. w (...) sp. z o.o. z siedzibą w M. na stanowisku kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15;

2. w okresie od 07 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. z siedzibą w M. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 t oraz na stanowisku maszynisty ciężkich maszyn budowlanych;

3. w okresie od 01 lipca 1996 r. do 28 lutego 1997 r. w Wojskowym Ośrodku (...) w M. na stanowisku kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15 oraz samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 t.

tj. 17 lat, 4 miesięcy, 6 dni.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca M. R. (1), ur. dnia (...), w ostatnim okresie ubezpieczenia uprawniony do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, złożył do ZUS w dniu 18 lipca 2016 r. wniosek o emeryturę. Skarżący przedstawił świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 25 stycznia 2016 r., wystawione przez (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością wskazujące, że wnioskodawca w okresie od 4 października 1978 r. do 15 września 1985 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace na stanowisku kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15 – wymienione w wykazie A, dział VIII poz. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz świadectwo pracy z dnia 13 września 2016 r. z Wojskowego Ośrodka (...) w M. potwierdzające w punkcie 8, że od dnia 1 lipca 1996 r. do 28 lutego 1997 r. świadczył pracę u tego pracodawcy na stanowisku kierowcy autobusu – samochodu ciężarowego i dostawczego.

Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że M. R. (1) po ukończeniu (...) Szkoły Zawodowej w M. w zawodzie mechanika samochodowego (1975 r.), od dnia 27 kwietnia 1976 r. do 11 kwietnia 1978 r. odbył czynną służbę wojskową w Wojsku Polskim. Następnie od dnia 15 maja 1978 r. do 20 lipca 1978 r. pracował w (...) Przedsiębiorstwie (...) w M. na stanowisku betoniarza. Według książeczki spawacza z dnia 28 października 1975 r. M. R. (1) zdobył uprawnienia spawalnicze w zakresie spawania elektrycznego. Odwołujący posiada również prawo jazdy kat. A, B, C, D i E. Od

dnia 4 października 1978 r. do 15 września 1985 r. (to jest 6 lat, 11 miesięcy i 13 dni) był zatrudniony w (...) M. – stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca autobusu o liczbie miejsc powyżej 15. Wymieniony okres świadczenia pracy odwołującego został zaliczony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych do jego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Z dalszych ustaleń Sądu wynikało, że w pierwszym ze spornych okresów pracy, to jest od dnia 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. (9 lat, 8 miesięcy i 24 dni) M. R. (1) świadczył pracę w spółce (...) S.A. w M. (poprzednio (...) Przedsiębiorstwo (...) w M.) jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony oraz na stanowisku maszynisty ciężkich maszyn budowlanych. Odwołujący z dniem 21 czerwca 1988 r. uzyskał uprawnienia maszynisty ciężkich maszyn budowlanych i drogowych – obsługa koparki jednonaczyniowej do 0,8 m³. Firma, w której znajdowało się około 25 maszyn ciężkich (pojazdy samobieżne i gąsienicowe – koparki i spycharki), zajmowała się działalnością w dziedzinie ekologii, melioracji i budownictwa. Głównie jednak wykonywała prace melioracyjne. Skarżący był mechanikiem tego sprzętu i jeździł jako kierowca (...) (to jest o masie całkowitej nie mniejszej niż 9290 kg) w pogotowiu technicznym. W tym samochodzie posiadał swój niezbędny warsztat, to jest narzędzia i prądnice. Od kierownika budowy otrzymywał polecenie wyjazdu do awarii. Wówczas pobierał potrzebne części, a następnie wyjeżdżał na wyznaczone miejsce w celu naprawy sprzętu. Usuwając poszczególne awarie wnioskodawca - w zależności od zaistniałej sytuacji – np. spawał elektrycznie zepsute elementy maszyn. Dokonywał także ich wymaganych przeglądów, dbając o codzienną sprawność sprzętu. W razie konieczności pracował jako operator koparki, np. koparki 611. Były to maszyny w ciężarze około 15 ton. Wymienione prace skarżący wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Nadto Sąd I instancji ustalił, że ze świadectwa pracy z dnia 13 września 2016 r., wystawionego przez Wojskowy Ośrodek (...) w M. wynikało, że M. R. (1) w okresie od 1 lipca 1996 r. do 28 lutego 1997 r. (czyli 8 miesięcy) pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15 oraz samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd I instancji zważył, że odwołanie wnioskodawcy zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do treści art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu (...) ubezpieczonym, urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, czyli 1 stycznia 1999 r., osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy. Wymienione świadczenie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Natomiast zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Dla celów ustalenia wymienionych uprawnień emerytalnych, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie rozstrzygnięcia wymagało ustalenie, czy odwołujący posiada wymagane przepisami 15 lat pracy w warunkach szczególnych. W ocenie organu rentowego skarżący wykazał jedynie 6 lat, 11 miesięcy i 13. Ponadto – odwołujący na etapie postępowania przed organem rentowym nie złożył wniosku o przekazanie jego środków zgromadzonych na rachunku OFE – za pośrednictwem ZUS – na dochody budżetu państwa.

Sąd I instancji oceniając zgromadzony materiał dowodowy, w postaci zeznań świadków J. M. i A. K. oraz zeznań samego ubezpieczonego stwierdził, że odwołujący będąc zatrudniony w spółce (...) S.A. z siedzibą w M. w okresie

od dnia 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. (9 lat, 8 miesięcy i 24 dni) pracował w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony oraz na stanowisku maszynisty ciężkich maszyn budowlanych. Dotyczy to prac wymienionych w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze – wykaz A, dział VIII, poz. 2 oraz uszczegółowionych w zarządzeniu nr 16 Ministra Rolnictwa Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. Zdaniem Sądu Okręgowego zeznania świadków w tym zakresie wzajemnie się uzupełniały, były przekonujące, wiarygodne i zasługiwały na uwzględnienie, a ich treść odpowiadała zgromadzonym dokumentom z akt osobowych wnioskodawcy pochodzących ze spółki (...) S.A. z siedzibą w M..

Odnosząc się do drugiego spornego okresu zatrudnienia, to jest od 1 lipca 1996 r. do 28 lutego 1997 r. (8 miesięcy) w Wojskowym Ośrodku (...) w M. Sąd pierwszej instancji uznał, że M. R. (1) w tym okresie pracował w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15 oraz samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Sąd podkreślił, że wymieniony pracodawca w pkt 8 wystawionego świadectwa pracy z dnia 13 września 2016 r. jednoznacznie sprecyzował, że skarżący pracował w warunkach szczególnych. Tym samym dokonał korekty błędnie wystawionego świadectwa pracy z dnia 28 lutego 1997 r.

W konsekwencji, Sąd Okręgowy stwierdził, że oba wymienione okresy pracy w warunkach szczególnych wraz z udokumentowanym w postępowaniu przed organem rentowym okresem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 6 lat, 11 miesięcy i 13 dni), stanowią łącznie wymagane przepisami ponad 15 lat okresów zatrudnienia, uprawniające do przyznania emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd I instancji zważył, że M. R. (1) na rozprawie w dniu 12 stycznia 2017 r. oświadczył, że wnosi o przekazanie jego środków zgromadzonych na rachunku OFE – za pośrednictwem ZUS – na dochody budżetu państwa.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący spełnił wszystkie przesłanki, o jakich mówi przepis art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Końcowo Sąd I instancji wskazał, że w sentencji niniejszego wyroku zaistniała oczywista omyłka pisarska w kwestii daty przyznania M. R. (1) prawa do emerytury. Z akt sprawy wynika bowiem, że ubezpieczony, ur. (...) złożył wniosek o świadczenie w dniu 18 lipca 2016 r. W tym stanie rzeczy należało przyznać odwołującemu prawo do emerytury od dnia 19 sierpnia 2016 r. w myśl art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Mając powyższe na uwadze na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

- prawa materialnego, a mianowicie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227) w zw. § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tekst jedn. Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) polegające na przyjęciu, że wnioskodawca podczas pracy w (...) S.A. z siedzibą w M. w okresie od 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. pracował w szczególnych warunkach jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony oraz na stanowisku maszynisty ciężkich maszyn budowlanych podczas, gdy zebrany materiał dowodowy wskazuje, że pracował on głównie jako mechanik, a praca ta nie została zaliczona przez Sąd do pracy w szczególnych warunkach, dlatego też nie spełnił on jednego z warunków koniecznych do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż nie wykonywał w tym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienia w szczególnych warunkach, nie legitymuje się zatem okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach,

- prawa materialnego, a mianowicie art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227) poprzez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury od 18 lipca 2016 r. podczas, gdy prawo to przysługuje po spełnieniu łącznie wszystkich warunków z art. 184 ustawy emerytalnej w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.); wnioskodawca jako członek Otwartego Funduszu Emerytalnego warunk przekazania środków zgromadzonych na swoim rachunku, na dochody budżetu państwa, spełnił dopiero 12.01.2017 r. a zatem prawo do wcześniejszej emerytury przysługiwałoby mu od tej daty.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 887) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) ustalając, że M. R. (1) spełnił wszystkie warunki niezbędne do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy błędnie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, a w konsekwencji doszedł do nieprawidłowego wniosku, że wnioskodawca wykazał wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wnioskodawca M. R. (1) domagał się przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: ustawa emerytalna). Przepis ten w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych (tak jak wnioskodawca) po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Przepis art. 32 ustawy emerytalnej zawiera definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach. Jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Ponadto art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej odsyła w tej materii do dotychczasowych przepisów, którymi są przepisy rangi ustawy lub wydane na mocy delegacji ustawowej (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002/10/243).

Ustalenie, czy wykonywane obowiązki pracownicze były realizowane w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze podlega ocenie na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W myśl § 2 ust. 1 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Z kolei § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia określa przesłanki, których łączne spełnienie przez pracownika, warunkuje nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, tj. osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego: 55

lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się ponadto, że dla oceny, czy pracownik wykonywał pracę w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie), w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008/21-22/325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009/5-6/75).

Nie budziło wątpliwości osiągnięcie przez M. R. (1) wieku emerytalnego oraz spełnienie przesłanki posiadania ogólnego okresu składkowego i nieskładkowego. Sporna była natomiast przesłanka legitymowania się 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, gdyż organ rentowy uznał, że wnioskodawca wykazał jedynie okres 6 lat, 11 miesięcy i 13 dni pracy w szczególnych warunkach (okres pracy od 4 października 1978 r. do 15 września 1985 w (...) sp. z o.o. w M.). Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego uznał, że wnioskodawca spełnił przesłankę 15 lat pracy w szczególnych warunkach, uwzględniając do takiej pracy okresy zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. (9 lat 8 miesięcy i 24 dni) w (...) S.A. z siedzibą w M. oraz okres zatrudnienia od 1 lipca 1996 r. do 28 lutego 1997 r. w Wojskowym Ośrodku (...) w M. .

W świetle zarzutów apelacji spór dotyczył zaliczenia M. R. (1) do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu pracy od 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. z siedzibą w M..

Wbrew ustaleniom Sądu I instancji, analiza całokształtu materiału dowodowego doprowadziła Sąd Apelacyjny do wniosku, iż wnioskodawca w spornym okresie zatrudnienia w (...) S.A. z siedzibą w M. nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony oraz na stanowisku maszynisty ciężkich maszyn budowlanych. W tym zakresie Sąd I instancji dokonał błędnych ustaleń faktycznych co do zakresu faktycznie wykonywanych przez odwołującego czynności. W ocenie Sądu II instancji ani zgromadzone w sprawie dokumenty pracownicze ani źródła osobowe nie potwierdzają faktu wykonywania przez wnioskodawcę w ww. przedsiębiorstwie pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Uszło uwadze Sądu I instancji, iż wnioskodawca oprócz czynności kierowcy (...), wykonywał w szczególności obowiązki mechanika w kanałach remontowych i poza tymi kanałami, obowiązki kierowcy samochodu osobowego, spawacza oraz, w zastępstwie za innego pracownika, obowiązki operatora koparki.

Odnosząc się szczegółowo do tego spornego okresu zatrudnienia należy wskazać, że ze świadectwa pracy z dnia 30 kwietnia 1996 r. wynika, iż M. R. (1) w okresie od 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. z siedzibą w M. zatrudniony był na stanowisku mechanika – kierowcy samochodowego (akta osobowe). Treść umowy o pracę z dnia 7 sierpnia 1986 r. wskazuje, że M. R. (1) został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy i powierzono mu obowiązki kierowcy-mechanika. Z treści zebranych w aktach osobowych angaży wynika również, iż M. R. (1) był zatrudniony w przedmiotowym przedsiębiorstwie na stanowisku mechanika – kierowcy samochodowego. Podobnie z treści opinii z dnia 27 maja 1996 r. znajdującej się w aktach osobowych wynika, że wnioskodawca w spornym okresie zatrudnienia w (...) S.A. z siedzibą w M. zatrudniony był na stanowisku mechanika - kierowcy samochodowego. Z treści tego dokumentu wynika, że w spornym okresie zatrudnienia odwołujący prowadził samochód osobowy typu OSINOBUS dowożący ludzi do pracy na budowy prowadzone przez ww. przedsiębiorstwo oraz samochód pogotowia technicznego marki S. – 28. Z kolejnej opinii pracodawcy z dnia 24.09.1991 r. wynikało, że wnioskodawca wykonywał obowiązki kierowcy pogotowia technicznego oraz jednocześnie mechanika sprzętu ciężkiego (spycharki, koparki) [akta osobowe]. Zatem zgromadzona dokumentacja pracownicza potwierdza, iż w (...) S.A. z siedzibą w M. odwołujący wykonywał pracę w charakterze kierowcy pogotowia technicznego, kierowcy samochodu osobowego przewożącego ludzi do pracy oraz mechanika sprzętu ciężkiego. W aktach osobowych brak jest potwierdzenia, że odwołujący

obsługiwał ciężki sprzęt. Nie sposób też pominąć okoliczności, iż stosowne uprawnienia do obsługi sprzętu ciężkiego wnioskodawca uzyskał dopiero w dniu 21 czerwca 1988 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał też błędnej oceny osobowych źródeł dowodowych. Z treści zeznań przesłuchanych w sprawie świadków nie można bowiem wywieść jednoznacznego wniosku, że wnioskodawca w spornym okresie zatrudnienia stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Z zeznań świadka J. M. (k. 37v) wynikało bowiem, że wnioskodawca pracował jako kierowca pogotowia oraz mechanik sprzętu ciężkiego. W firmie było 25 maszyn ciężkich (urządzenia samojezdne i na gąsienicy). Wnioskodawca dostawał polecenie wyjazdu celem usunięcia awarii, pobierał części, wsiadał do samochodu pogotowia technicznego i jechał na wyznaczone miejsce awarii. Świadek zeznał, że odwołujący jako kierowca pogotowia technicznego jeździł samochodem S. (...), w którym miał swój warsztat, narzędzia i prowadnice. Dodatkowo wnioskodawca wykonywał czynności spawania elektrycznego i tlenowego. Z zeznań świadka A. K. wynikało (k. 37v), że wnioskodawca w przedmiotowym przedsiębiorstwie pracował jako mechanik sprzętu ciężkiego oraz jeździł pogotowiem technicznym. Według zeznań świadka do obowiązków wnioskodawcy należało dbanie, aby ciężki sprzęt był sprawny, usuwanie awarii tego sprzętu, wykonywanie przeglądów sprzętu. Świadek wskazał również, że wnioskodawca pracował na ciężkim sprzęcie, ale nie potrafił konkretnie określić okresu tej pracy. Z kolei z zeznań samego wnioskodawcy (k. 38) wynikało, że w tym okresie zatrudnienia kierował (...), jeździł tym pojazdem w celu usuwania awarii oraz dokonywania przeglądów sprzętu. Wnioskodawca wskazywał również, iż w trakcie tej pracy spawał oraz w zastępstwie innego pracownika obsługiwał koparkę. Wnioskodawca przed Sądem Apelacyjnym wyjaśnił nadto, że w trakcie spornego zatrudnienia naprawiał sprzęt ciężki na miejscu, spawał, naprawiał hydraulikę, silniki, skrzynie biegów, gąsienice. Odwołujący przyznał, że możliwa była naprawa sprzętu bez warsztatu. Z wyjaśnień odwołującego wynikało, że kiedy nie musiał jeździć pogotowiem technicznym, to pracował w warsztacie, gdzie było 5 kanałów. Wnioskodawca potwierdził, że pracował zarówno w kanałach jak i w terenie (k. 84v).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do uznania, że ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia w (...) S.A. z siedzibą w M. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w szczególnych warunkach i w konsekwencji okres ten nie stanowi okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Z treści zeznań świadków i odwołującego oraz dokumentacji osobowej wynika, że wnioskodawca był zatrudniony na stanowisku mechanika - kierowcy samochodowego i w ramach tego zatrudnienia wykonywał czynności kierowcy pogotowia technicznego samochodem marki S. 28, kierowcy samochodu osobowego przewożącego ludzi do pracy, mechanika sprzętu ciężkiego, spawacza, a w ramach zastępstwa operatora koparki. Zauważyć jednak należy, że najważniejszym obowiązkiem odwołującego było wykonywanie obowiązków mechanika sprzętu ciężkiego. Jak wynika z materiału dowodowego nie wszystkie naprawy były wykonywane przez odwołującego w kanałach remontowych, bowiem część napraw sprzętu odwołujący dokonywał w terenie. Ponadto podkreślić należy, że w sytuacji braku zgłoszeń awarii, odwołujący pracował w warsztacie, dokonując napraw sprzętu zarówno w kanałach remontowych jak i napraw poza kanałem remontowym.

Sąd Apelacyjny zauważa, że stanowisko „mechanika”, „kierowcy” i „kierowcy samochodowego” nie są wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., ani w dziale VIII „W transporcie i łączności” pod poz. 2, gdzie wymienione są „Prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów”, ani w dziale XIV („Prace różne”), gdzie pod poz. 16 wymienia się „Prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych”. Należy podkreślić, że praca mechanika wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych jest pracą w szczególnych warunkach, a pozostałe prace przy naprawie pojazdów czy sprzętów wykonywane poza kanałem, nie stanowią pracy w szczególnych warunkach.

Skoro nie wszystkie czynności związane z naprawą sprzętu ciężkiego były wykonywane przez odwołującego w kanałach remontowych (większość napraw odbywała się w terenie lub w warsztacie poza kanałami), a ponadto wnioskodawca wykonywał inne czynności, jak przewożenie pracowników do pracy samochodem osobowym czy też obsługa koparki, to stwierdzić należy, że będąc zatrudniony jako mechanik- kierowca samochodowy nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych o których mowa w poz. 2, działu VIII, czy w poz. 16, działu XIV, wykazu A rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego.

Podkreślenia wymaga, iż wymogi stawiane przez ustawodawcę, które należy spełnić w celu uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, należy interpretować ściśle. W wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. określono wprost, jakie rodzaje prac kwalifikują się do prac w szczególnych warunkach. Dochodzone świadczenie jest emeryturą wcześniejszą, czyli niejako przywilejem osób wykonujących określone w przepisach prace i spełniającym inne warunki niezbędne do jego przyznania. W celu skutecznego ubiegania się o to świadczenie należy spełnić m.in. przesłankę wykonywania prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku, stosownie do wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia. Warto w tym miejscu wskazać, że wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 października 2011 r., I UK 174/11). Tylko incydentalne, krótkotrwałe i uboczne czynności nieodpowiadające pracy w warunkach szczególnych, wykonywane w wymiarze nieznaczącym dla schematu codziennych i stałych obowiązków pracownika zatrudnionego w warunkach szczególnych, nie wpływają na przyjęcie, że praca była wykonywana w pełnym wymiarze. W ocenie Sądu Apelacyjnego z ustaleń w sprawie wynika, że powierzone odwołującemu obowiązki dotyczące napraw sprzętu ciężkiego nie należały do incydentalnych, krótkotrwałych i ubocznych, w wymiarze nieznaczącym dla schematu codziennych i stałych obowiązków pracownika zatrudnionego w warunkach szczególnych, lecz stanowiły główny i najistotniejszy obowiązek pracowniczy wnioskodawcy.

W świetle powyższego, trafnie zarzuca się w apelacji, iż Sąd Okręgowy błędnie zaliczył wnioskodawcy do okresu pracy w szczególnych warunkach okres zatrudnienia od 7 sierpnia 1986 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. z siedzibą w M. na stanowisku mechanika- kierowcy samochodowego. W ocenie Sądu II instancji w oparciu o przeprowadzone w sprawie dowody wnioskodawca nie zdołał wykazać, że w tym spornym okresie zatrudnienia - jak przyjął to Sąd I instancji - stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał prace w szczególnych warunkach jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony oraz jako maszynista ciężkich maszyn budowlanych. Z uwagi na powyższe należy przyjąć brak podstaw do doliczenia do uznanego przez ZUS stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy pracy w warunkach szczególnych, powyższego okresu pracy w (...) S.A. z siedzibą w M.. Powyższe oznacza, że wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W związku z tym nie została przez niego spełniona jedna z przesłanek określonych art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, niezbędna do otrzymania prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Zasadne są zatem podniesione w treści apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy emerytalnej i § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

Do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach niezbędne jest kumulatywne spełnienie wszystkich wskazanych przez ustawodawcę przesłanek. Zatem niespełnienie choćby jednej z przesłanek koniecznych skutkować musi w konsekwencji odmową przyznania prawa do wnioskowanego świadczenia. Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny stwierdził, że wprawdzie M. R. (1) ukończył 60 lat i udowodnił 25 okresów składkowych i nieskładkowych, to jednak na dzień 1.01.1999 r. nie wykazał wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Abstrahując od spełnienia powyższej przesłanki zgodzić się należy z organem rentowym, że Sąd Okręgowy wadliwie uznał, że wnioskodawca na dzień 18 lipca 2016 r. (po sprostowaniu oczywistej pomyłki pisarskiej – dzień 19 sierpnia 2016 r.) spełnił warunek wskazany w art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej, tj. złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Trafnie w tym zakresie podniósł apelujący, że powyższy warunek został przez wnioskodawcę spełniony dopiero w dniu 12 stycznia 2017 r. (oświadczenie na rozprawie- k. 37).

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

Orzekając od kosztach procesu, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania M. R. (1) kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przy ocenie przesłanek, wskazanych w tym przepisie, Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę charakter niniejszej sprawy oraz aktualną sytuację majątkową i zdrowotną odwołującego.

SSA Bożena Szponar-Jarocka SSA Barbara Orechwa- Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka